

Asia: VN/20323/2020

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista sote-uudistuksesta johtuen (Sote100)

Valitkaa jompikumpi alla olevista vaihtoehdoista

Lausunnonantajalla on lausuttavaa esitysluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Talentia kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu esitys liittyy kiinteästi eduskunnassa käsittelyssä olevaan, hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 241/2020 vp).

Sosiaalihuoltolain sisällölliset muutostarpeet

Lausuttavana olevan esityksen tavoitteena ei ole puuttua lainsäädäntöön sisällöllisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon sisällöllinen lainsäädäntö edellyttäisi kuitenkin monilta osin myös mahdollisimman pikaista ajantasaistamista.

Nyt sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ei ole mitään erillistä säännöstä siitä, mitkä ammattiryhmät voivat tehdä päätöksiä lain mukaisista palveluluista ja tukitoimista. Ainoastaan siitä on säädetty, että sosiaalityöntekijä vastaa erityisen tuen päätöksistä (SHL 46 §). Käytännössä on tullut eteen tilanteita, joissa päätöksentekoa on haluttu siirtää myös muiden ammattiryhmien kuin laillistettujen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työksi (esim. terveydenhuollon ammattihenkilöt).

Talentian mielestä on tarpeen selkeyttää tilannetta sisällyttämällä sosiaalihuoltolakiin säännös päätöksenteosta laillistettujen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnä samoin kuin

sosiaalihuoltolaissa on säädetty esim. palvelutarpeen arvioinnista (36 §). Näin saataisiin sosiaalihuollon asiakkaiden palveluprosessin (vireille tulo, palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelma, päätöksenteko) vastuut selkeästi sosiaalihuollon laillistetuille ammattihenkilöille, joilla on tehtäviin vaadittava osaaminen.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (980/2012) edellyttää myös samankaltaista tarkennusta. Lain 16 §:n mukaan kunta (tulevaisuudessa hyvinvointialue) vastaa siitä, että iäkkäälle henkilölle laaditaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu suunnitelma (palvelusuunnitelma). Lain 18 §:n mukaan kunnan (tulevaisuudessa hyvinvointialueen) on tehtävä päätös iäkkään henkilön kiireellisesti tarvitsemien sosiaalipalvelujen myöntämisestä kirjallisen tai suullisen hakemuksen johdosta ja järjestettävä myönnetyt palvelut viipymättä siten, ettei iäkkään henkilön oikeus välttämättömään huolenpitoon vaarannu.

Talentian mielestä myös ns. vanhuspalvelulaissa on tarpeen selkeyttää tilannetta sisällyttämällä lakiin säännös palvelutarpeen arvioinnista ja päätöksenteosta laillistettujen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnä.

Vaikutukset sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden tehtäviin ja vastuisiin

Lausuttavana oleva hallituksen esitys sisältää riskin sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden tehtävien ja vastuiden merkittävistä muutoksista, koska nykyisen järjestäjän eli kunnan sijaan ammattihenkilö vastaisi virkavastuulla laajan hyvinvointialueen järjestämistä palveluista.

Esimerkkinä tästä nostamme esille mm. sosiaalihuoltolain 49a pykälän (Henkilöstö). Muutoksen myötä sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten kunnan sijaan hyvinvointialueen käytettävissä tulee olla riittävästi sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta asiakastyöhön osallistuvaa henkilöstöä. Ja jokaisen hyvinvointialueen käytettävissä tulee olla kunnan sijaan asiakastyöhön osallistuvan virkasuhteisen sosiaalityöntekijän palveluja. Muutos laajentaisi virkasuhteisen sosiaalityöntekijän tehtäväkokonaisuutta merkittäväällä tavalla.

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus hyvään ja laadukkaaseen palveluun sekä kohteluun. Siksi sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksessa keskeisintä on osaava ja hyvinvoiva henkilöstö. Sosiaalialan ammattilaisten erityisasiantuntijuus on hyödynnettävä jokaisen palvelun kohdalla ja jokaisen asiakasryhmän eduksi.

Sosiaalipalveluissa on varmistettava se, että alan laillistettuja ammattihenkilöitä eli sosiaalityöntekijöitä, sosionomeja, geronomeja ja kuntoutuksen ohjaajia on riittävä määrä asiakkaiden tarpeisiin nähden. Tämä varmistetaan kehittämällä asiakasmitoituksia sosiaalihuollon kaikissa palvelutehtävissä.

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä

Hallituksen esityksen takia niin kunnilla kuin hyvinvointialueilla tulisi olemaan monia yhteistyövelvoitteita hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevien suunnitelmien laadinnassa. Esitysluonnos tarkastelee näitä velvoitteita ainoastaan palveluiden järjestäjien näkökulmasta unohtaen sen, että tehtäviin tulee varata riittävät henkilöstöresurssit. Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaan hallituksen esitys (HE 241/2020 vp) ei sisälly ko. yhteistyövelvoitteista yksityiskohtaista sääntelyä, vaan perustuu monilta osin yleiseen sääntelyyn.

Esimerkkinä tästä nostamme HE 241/2020 vp sisältyvän järjestämislain 7 §:ään kirjatun sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijatuen antamisen kunnille. Kyse on strategisella tasolla olevasta suunnittelusta ja organisoinnista, mutta myös siitä miten asiakastyöstä nousseet havainnot tuodaan strategiatasolle ja osaksi tiedolla johtamista sekä palveluiden kehittämistä. Tältä osin sosiaalihuoltolakiin (2015) sisältyvän rakenteellisen sosiaalityön (9 §) yhteys hyvinvoinnin edistämiseen on keskeinen, kuten järjestämislain 7 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan. Hallituksen esitystä tulee tarkentaa siten, että rakenteellinen sosiaalityö viedään pykälätasolle. Lisäksi hyvinvointialueet tulee velvoittaa määrittelemään esim. strategiassaan se, miten rakenteellinen sosiaalityö käytännössä toteutetaan ja miten asiantuntijaresurssit varmistetaan.

Katajisto Marjo
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia